

LBRIS

We know
books

Lecturile *estetilor*

Antologie de texte literare

Clasa a V-a

*În conformitate cu programa școlară
aflată în vigoare*

Editura KOOB

<i>Lunca din Mircești</i> de Vasile Alecsandri	3	<i>Dintre sute de catarge</i> de Mihai Eminescu	120
<i>Vasile Porojan (fragment)</i> de Vasile Alecsandri	6	<i>Scrisoarea III (fragmente)</i> de Mihai Eminescu	122
<i>Mircea cel mare și solii</i> de Dimitrie Bolintineanu	12	<i>Greuceanu</i> de Petre Ispirescu	130
<i>Preda Buzescu</i> de Dimitrie Bolintineanu	15	<i>Făt-Frumos cel rătăcit</i> de Petre Ispirescu	146
<i>Cănută, om sucit</i> de Ion Luca Caragiale	17	<i>Petrea prostul</i> de Ioan Slavici	166
<i>În miezul verii</i> de George Coșbuc	31	<i>Budulea Taichii (fragment)</i> de Ioan Slavici	204
<i>Moartea lui Fulger</i> de George Coșbuc	35	<i>Domnul Ucea</i> de Barbu Ștefănescu-Delavrancea	225
<i>Povestea lui Harap-Alb</i> de Ion Creangă	45	<i>În casa bunicilor (fragmente)</i> de Ionel Teodoreanu	250
		<i>Ulita copilăriei</i> de Ionel Teodoreanu	261

de George Topîrceanu	274
<i>Balada călătorului</i> de George Topîrceanu	276
<i>Grădina secretă (fragmente)</i> de Frances Hodgson Burnett	279
<i>Colt-Alb (fragment)</i> de Jack London	299
<i>Ocolul Pământului în optzeci de zile (fragmente)</i> de Jules Verne	314

Lecturile isteților. Antologie de texte literare: clasa a V-a.
În conformitate cu programa școlară aflată în vigoare

Copyright ilustrații © Ionel Petre

Copyright © 2026 Editura KOOB

Toate drepturile rezervate

Editura KOOB

Str. Alunului, nr. 3B, Bragadiru, jud. Ilfov

www.editurakoob.ro

Distribuitoare e-librariescolara.ro

Comenzile se pot transmite

online: www.elibrariescolara.ro

prin email: comenzi@e-librariescolara.ro

telefonic: 031 428 26 35 / 0752 455 455 / 0740 949 596

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Lecturile isteților: antologie de texte literare: clasa a V-a:

în conformitate cu programa școlară aflată în vigoare.

- Bragadiru: Editura Koob, 2026

ISBN 978-630-95121-9-2

82

Lunca din Mircești

de Vasile Alecsandri

Bate vânt de primăvară și pe muguri îi deschide;
Vântul bate, frunza crește, și voioasă lunca râde.
Sub verdeața drăgălașă dispar crengile pe rând
Și sub crengile umbroase mierla sare șuierând.

O! minune, farmec dulce! O! putere creatoare!
În oricare zi pe lume iese câte-o nouă floare,
Ș-un nou glas de armonie completează imnul sfânt
Ce se-nalță cătră ceruri de pe veselul pământ.

Tot ce simte și viază¹, feară, pasere sau plântă
În căldura primăverii naște, saltă, zboară, cântă.
Omul își îndreaptă pasul cătră desul stejăriș
Unde umbra cu lumina se alungă sub frunziș.

El se duce după visuri; inima lui crește plină
De o sacră melodie, melanholică, divină,
De o tainică vibrație, de-un avânt inspirător
Ce-i aduc în pept suspinuri și-n ochi lacrimi de amor.

Este timpul re-nvierii, este timpul re-nnoirii;
Ș-a sperării zâmbitoare, ș-a plăcerii, ș-a iubirii.
Paserea-și gătește cuibul, floarea mândrele-i colori,
Câmpul via sa verdeață, lanul scumpele-i comori.

¹ Viază – viețuiește, trăiește.

Sus, paingul pe un frașin, urzind pânza-i diafană,
Cu-al său fir de-argint subțire face-o punte-aeriană,
Iar în leagăn de mătăasă gangurul¹ misterios
Cu privighetoarea dulce se îngână-armonios.

Jos pe la tulpini, la umbră, fluturii, flori zburătoare,
Se-ndrăgesc în părechere pe sân alb de lăcrimioare,
Și, ca roi de petre scumpe, gândăceii smălțuiți
Strălucesc, vie comoară, pe sub ierburi tăinuți.

O pătrunzătoare șoaptă umple lunca, se ridică.
Ascultați!... stejarul mare grăiește cu iarba mică,
Vulturul cu ciocârlia, soarele cu albul nor,
Fluturul cu plânta, râul cu limpedele izvor.

Și stejarul zice ierbeii: „Mult ești vie și gingașă!”
Fluturașul zice floarei: „Mult ești mie drăgălașă!”
Vulturul uimit ascultă ciocârlia ciripind;
Râu, izvoare, nouri, raze se împreună iubind.

Luncă, luncă, dragă luncă! rai frumos al țării mele,
Mândră-n soare, dulce-n umbră, tainică la foc de stele!
Ca grădinile Armidei², ai un farmec răpitor,
Și Siretul te încinge cu-al său braț dismierdător.

Umbra ta răcoritoare, adormindă, parfumată,
Stă aproape de lumină, prin poiene tupilată.

¹ Grangur – pasăre migratoare cântătoare (mierlă-galbenă).

² Armida – personaj feminin dintr-un renumit poem italian scris de Torquato Tasso. „Grădinile Armidei” se referă la un loc fermecat, creat pentru delectare.

Ca o nimfă pânditoare de sub arbori înfloriți,
Ea la sânul ei atrage călătorii fericiți.

Și-i încântă, și-i îmbată, și-i aduce la uitare
Prin o magică plăcere de parfum și de cântare,
Căci în tine, luncă dragă, tot ce are suflet, grai,
Tot șoptește de iubire în frumoasa luna mai!

(fragment)

de Vasile Alecsandri

Mircești, 1880

Amice,

Am pierdut în zilele trecute un tovarăș de copilărie care purta un nume mai mult de șatră decât de salon, căci se numea Porojan! El a fost unul din robii noștri, țigan lingurar de soiul lui, însă pitar de meserie.

Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adâncă mâhnire când am aflat că el s-a mutat cu șatra pe cea lume, ca mulți din contemporanii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovei timp de jumătate de secol și mai bine! Am pierdut în Vasile Porojan pe cel de pe urmă martor al începutului vieții mele, rivalul meu în jocul de arșice¹ și în azvârlitura de pietre pe deasupra bisericii Sfântului Ilie din Iași, vecină cu casa părintească.

Valurile lumii și treptele sociale ne-au despărțit de mult unul de altul, eu înălțându-mă pe scară mai până în vârful ei și el rămânând jos fără a

¹ Joc de arșice – joc de noroc pentru copii, desfășurat cu ajutorul unor oase mici (arșice) provenite de la articulația genunchiului de ovină.

putea pune piciorul nici măcar pe întâia treaptă; însă acum 50 de ani eram amândoi egali dinaintea soarelui, fiind deopotrivă pârliți de dânsul, și formam o păreche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei până ce apunea. Poamele din grădină nu apucau niciodată a se coace din cauza noastră, căci amândoi știam a ne acăța ca veverițele pe vârfurile cele mai nalte ale copacilor roditori. Evreii nu mai îndrăzneau a trece pe strada casei noastre din cauza zburătăirilor de pietre cu care îi împroșcam.

Meșteri în arta de a fura merele și perele de pe crengi; îndrăzneți la asaltul stogurilor de fân, din vârful cărora ne plăcea a ne da de-a rostogol; neobosiți la „puia-gaia”, la „poarca”, la „țârca” și chiar iscoditori de noi jocuri, eram mândri unul de altul!...

Singura deosebire ce exista între noi doi consista într-aceea că, pentru fărdelegile noastre copilărești, numai Porojan era pedepsit de către jupâneasa din casă, mama Gahița! Câte bătăi a mâncat el, sărmanul, pe socoteala mea!... De-abia scăpat din mâinile jupânesei cu chica topor și cu obrajii bujorați de palme, el alerga la mine și, uitând usturimea, mă îndemna să ne jucăm în puf. Eu îl mângâiam, dându-i câteva parale turcești ca să cumpere halviță și simit¹, două friandize², cum zic francezii, două Delicatessen, cum zic nemții,

¹ Simit – covrig turcesc care are deasupra o crustă din semințe de susan.

² Friandize – termen provenit din limba franceză (friandise) care se referă la diverse produse fine de patiserie și bombonerie de mici dimensiuni.

pentru care Porojan era în stare să-și vândă căciula dacă ar fi avut-o, și eu în stare să-mi dau papucii din picioare.

Ce talent avea el pentru confecționarea arcelor de nuiele cu săgeți de șindrilă¹! Cum știa de bine să înalțe zmeii de hârtie poleiți până sub nori și să le trimită răvașe pe șfară!... Acei zmei cu cozi lungi erau fabricați de dascălul bisericii și purtau pe fața lor următoarele cuvinte scrise cu slove chirilice: „Afurisit să fie cu tot neamul lui și să ardă în jăratecul iadului acel care ar găsi acest zmeu căzut și nu l-ar aduce în ograda Sfântului Ilie.”

Zmeul, sforăind, purta acest blestem pe deasupra orașului, fiind pândit de toți băieții mahalalelor, și când i se întâmpla să cadă din văzduh, devenea prada lor; blestemul nu producea niciun efect, din cauză că hoții nu știau carte; însă Vasile Porojan pleca îndată ca să-și găsească paguba, sărea peste zăplazuri², peste garduri, până ce da de hoți, începea cearta cu ei, și câteodată izbutea a se întoarce cu o bucățică din coada zmeului în mână, iar mai adeseori el venea cu părul vâlvoi și cu cămeșa ruptă. Atunci fața lui se posomora și ochii lui se aprindeau de dorul răzbunării. Cu o iscusință de sălbatic, el își pregătea armele, adică o piatră rotundă legată de capătul unui pac³ de șfară, și când vedea pe deasupra capului înălțân-

¹ Șindrilă – placă sau scândură subțire și îngustă folosită la învelirea acoperișurilor caselor sau la placarea pereților exteriori.

² Zăplaz – gard construit din scânduri.

³ Pac – ghem.

du-se vreun zmeu străin, deodată azvârlea piatra în văzduh și o azvârlea cu atâta măiestrie, încât piatra zbura totdeauna pe deasupra șferii zmeului și cădea iar lângă el.

— Al nostru-i, cuconașule!... striga Porojan cu glas triumfător; și, în adevăr, trăgând șfara lui încâlcită de aceea a zmeului, acesta în curând cădea în mâinile noastre.

Ce bucurie!... Nicio comoară nu putea plăti acea izbândă. Tovarășul meu, pe lângă aceste dispoziții de știință strategică, mai poseda și aplecări artistice; el suna din drâmbă¹ cu un talent la care nu am putut ajunge niciodată și pe care îl admiram mai mult decât am admirat mai târziu talentul lui Liszt²... știa să imiteze șuierul șerpilor și să-i cheme astfel la el când ne rătăceam împreună prin fânațele înflorite din lunca de la Mircești... și însă toate aceste aptitudini ale lui fiind nesocotite, el a fost destinat a deveni pitar.

Într-o bună dimineață, Porojan a fost dat pe mâna unui brutar pentru ca să învețe a plămădi pâni, ciurecuri³, colaci, cozonaci etc., și eu am fost trimis la pansionul dlui Victor Cuénim⁴ ca să

¹ Drâmbă – instrument muzical popular de mici dimensiuni, alcătuit dintr-o lamă flexibilă care vibrează sub acțiunea degetului, atasată de un cadru rigid care se ține în gură.

² Franz Liszt a fost un mare pianist și compozitor din Ungaria.

³ Ciurec – plăcintă.

⁴ Pensionul d-lui Victor Cuénim era o școală particulară din Iași, condusă de francezul cu același nume. A fost deschisă în anul 1828 și aici au studiat mai multe personalități marcante ale epocii. La pension elevii erau și găzduiți în timpul școlarizării.

Învăț tot ce se putea învăța pe atunci: un pic de franceză, un pic de nemțească, un pic de grecească și ceva istorie, și ceva geografie pe deasupra.

Adio, nepăsare a copilăriei! Adio, libertate! Adio, fericire!

Ce-o fi pățit tovarășul meu sub lopata brutarului, nu știu, dar cât pentru mine, îmi aduc aminte că, lipsit de Porojan, îmi părea că eram o ființă fără umbră.

Acea viață nouă de școlar închis în sala de studiu, ghemuit pe un pupitru și condamnat a învăța pe de rost verbe franceze, germane și grecești; obligația de a ne trezi dimineața în sunetul unui lighean de alamă lovit ca un tam-tam chinezesc de doamna Cuénim; sila la care elevii erau supuși de a mânca bucate cu care nu erau deprinși; o mie de mici mizerii ce sunt legate de bietul copil ieșit din casa părintească, foamea, frigul, neodihna și examenele zilnice ale profesorilor mă aduseseră la o desperare amară... Deși luam parte la jocurile camarazilor mei când suna ora de recreație, însă cea mai scumpă petrecere a mea consista întru a mă sui pe capra unei trăsurii vechi și părăsită sub o șură deschisă din toate părțile. De-acolo, priveam cu melancolie dealurile Socolei, mișcarea nourilor pe întinderea cerului, trecerea cârdurilor de cocoare prin aer, drumul vestit al Bordei ce ducea în țara de jos și mai ales orizontul albastru, orizontul necunoscut și plin de-o atragere misterioasă...

(...)

Mircea cel mare și solii

de Dimitrie Bolintineanu

Într-o sală-ntinsă, printre căpitani,
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.

Astfel printre trestii tinere-nverzite
Un stejar întinde brațe veștejite,

Astfel dupe dealuri verzi și numai flori,
Stă bătrânul munte albit de ninsori.

Curtea este plină, țara în mișcare,
Soli trimiși de Poartă vin la adunare.

Toți stau jos, mic, mare, tânăr și bătrân...
Era nobil omul când era Român.

Solii dau firmanul¹, Mircea îl citește
Apoi, cu mărire, astfel le vorbește:

— Padișahul² vostru, nu mă îndoiesc,
Va să facă țara un pământ turcesc.

Pacea ce-mi propune este o sclavie
Până ce românul să se bată știe!

¹ Firman – decret, ordin oficial emis de către conducerea Imperiului Otoman prin care se puteau numi sau destitui domni ai Țărilor Române.

² Padișah – sultan.

La aceste vorbe sala-a răsunat,
Dar un sol îndată vorba a luat:

— Tu, ce într-această nație creștină
Strălucești ca ziua într-a ta lumină,

Tu, o, doamne, cărui patru țari se-nchin,
Allah să te ție, dar ești un hain¹!

În murmură surdă vorbele-i se-neacă,
Cavalerii trage spadele din teacă.

Mircea se-ndreptează iute către ei:
— Respectați solia, căpitanii mei!

Apoi către solii Porții el vorbește:
— Voi, prin cari șahul² astăzi mă cinstește!

Mircea se înclină de ani obosit,
Însă al său suflet nu e-mbătrânit.

Ochii săi sub gene albe și stufoase
Cu greu mai îndreaptă săgeți veninoase;

Dar, cu toate-acestea, fieru-i va lovi,
Ș-albele lui gene încă n-or clipi.

Cela ce se bate pentru a lui țară,

¹ Hain – (aici) trădător.

² Șah – (aici) sultan, padișah.

Mergeți la sultanul care v-a trimis,
Ș-orice drum de pace, spuneți că e-nchis!

Apoi către curte domnul se îndreaptă.
— Fericirea țării de la noi s-așteaptă.

De deșarte vise să nu ne-nșelăm:
Moarte și sclavie la străini aflăm.

Viitor de aur țara noastră are
Și prevăd prin secolii a ei înălțare.

Însă mai-nainte trebuie să știm
Pentru ea cu toții martiri să murim!

Căci fără aceasta lanțul ne va strânge
Și nu vom ști încă nici chiar a ne plânge!

Preda Buzescu

de Dimitrie Bolintineanu

De trei zile lupta n-a mai încetat
Și tătarul pare c-a înaintat.
Dar Buzescu Preda vede cu durere
Floarea României ce pe vale piere.
Trece înainte pe un cal în joc
Ce vărsa din ochii-i flacăre de foc.
Strigă cu tărie cetelor zdrobite
Ce la glasu-i mândru se întorc uimite.
Iată că nepotul hanului tătar
Trece pe-un sălbatec, ager armăsar.
Unde se arată pe întinsa vale,
Prin oștirea noastră își deschide cale.
Iar Buzescu Preda, cum îl întâlni,
Îi ieși-nainte și-astfel îi vorbi:
— Dacă nu ți-e frică și-ai credință-n tine,
O, tătare! Vino să te bați cu mine!

Ei descălecară atunci amândoi
Și se iau la luptă ca doi juni eroi.
Ochii tuturoră cată cu mirare
La Buzescu Preda și tătarul mare.
Ei se bat la raza stelei cei de foc,
Flacările-i albe pe-a lor zale joc.
Vântul răcorește fruntea lor udată
Și mânia dulce sufletul le-mbată.
Ei se bat în spade — spadele se frâng;